

**СИЛАБУС курсу
« Правовий захист конституції»
2020-2021 навчального року**

Назва курсу	Правовий захист Конституції
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Юридичний факультет, кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Спеціальність 081 Право Галузь знань 08 Право
Форма навчання	Денна, вечірня, заочна
Викладачі курсу	Савчин Михайло Васильович доктор юридичних наук, професор
Посилання на робочу програму	
Коротка анотація курсу	Курс «Правовий захист конституції» є вибірковою дисципліною для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право, яка викладається в 1 семестрі в обсязі трьох кредитів ECTS. Обсяг курсу становить 22 години лекційних, 14 годин семінарських, 54 годин самостійної роботи.
Мета та завдання курсу	Метою вивчення навчальної дисципліни «Правовий захист конституції» є освоєння основним інструментарієм забезпечення верховенства і стабільності конституції за допомогою звичайних та надзвичайних юридичних засобів захисту основоположних конституційних цінностей і принципів. Завданнями дисципліни є: <ul style="list-style-type: none"> - Визначення юридичної сили конституції, зокрема її верховенства та прямої дії, вирішення колізій із принципами і нормами міжнародного права; - Розмежування систем конституціоналізму від диктатур, авторитаризму та тоталітаризму; юридична кваліфікація узурпації влади та правові засоби реагування на такі ситуації, їх попередження; - Право народу на спротив тиранії та правові засоби захисту конституції, доктрина militant democracy, juristocracy and judicial review dilemma; - Основні моделі конституційного перегляду та критерії конституційності правових актів: американська, германська моделі, особливості еволюції французької моделі; - Захист прав людини засобами конституційної юстиції: конституційна скарга та її моделі, amparo, mandamus, habeas corpus; критерії прийнятності конституційних скарг;

	<ul style="list-style-type: none"> - Надзвичайні юридичні засоби захисту конституції, emergency state, основні моделі: парламентська і виконавча моделі, дерогація, роль конституційного контролю.
Очікувані результати навчання	<p>Очікуваними результатами вивчення навчальної дисципліни здобувачами є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оволодіння компетентностями щодо визначення критеріїв конституційності юридичних актів та їх аналізу на предмет конституційності; - вміння аналізувати ситуації, пов'язані із узурпацією влади та їх запобіганням, а також перевірки актів парламенту та уряду щодо забезпечення балансу у поділі влади, - вміння здійснювати компаративні дослідження і на засадах компліментарності застосовувати принципи конституції при перевірці юридичних актів органів публічної влади; - застосування доктрини верховенства права і конституціоналізму при визначенні критеріїв правомірності юридичних актів органів публічної влади; - проводити міждисциплінарні дослідження та формулювати варіанти вирішення кризових ситуацій для подолання конституційних криз; - набуття компетентностей щодо юридичної аргументації при визначенні конституційності юридичних актів та складанні конституційних скарг, ведення процесу в Конституційному Суді, правила складання amicus curiae; - вміння формулювати положення указів Президента про введення воєнного чи надзвичайного стану, стану війни, особливості перевірки на конституційність цих указів. <p>Вміння використовувати отримані знання з дисципліни для логічних основ побудови наукової діяльності та вивчення інших питань, проблем, інститутів та галузей науки</p>
Ключові слова	Конституційна юстиція, конституційна перевірка (constitutional, judicial review), правовий захист конституції, конституційна скарга, право на опір тиранії, конституціоналізм верховенство права
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Юридична сила конституції та її правовий захисту. Визначення юридичної сили конституції, зокрема її верховенства та прямої дії. Верховенство конституції та колізії із принципами і нормами міжнародного права. Пряма дія конституції, роль конституційної юстиції та міжнародних юрисдикційних установ. Стала судова практика та пряма дія конституції. Співвідношення правової охорони та правового захисту конституції. 2. Конституціоналізм і правовий захист конституції. Конституціоналізм як система обмеження влади. Основні моделі конституціоналізму. Перехідні конституційні системи та перехідна юстиція. Розмежування систем конституціоналізму від диктатур, авторитаризму та тоталітаризму. Юридична кваліфікація узурпації влади та правові засоби реагування на такі ситуації, їх попередження. 3. Систематика правового захисту конституції. Право народу на спротив тиранії та правові засоби захисту конституції.

	<p>Політичний популізм, радикалізм та конституційна демократія. Доктрина militant democracy. Juristocracy and judicial review dilemma. Лояльність публічних службовців та люстрація.</p> <p>4. Моделі захисту конституційної юстиції. Основні моделі конституційного перегляду та критерії конституційності правових актів: американська, германська моделі, особливості еволюції французької моделі. Особливості моделі конституційної юстиції в Україні.</p> <p>5. Захист прав людини засобами конституційної юстиції. Конституційна скарга та її моделі. Критерії прийнятності конституційних скарг. Інші засоби захисту прав людини: amparo, mandamus, habeas corpus.</p> <p>6. Надзвичайні юридичні засоби захисту конституції. Emergency state. Основні моделі: парламентська і виконавча моделі. Дерогація. Роль конституційного контролю та emergency state. Парламентський контроль та emergency state. Українська модель надзвичайного захисту конституції.</p>
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру
Навчальні методики	Лекції, презентації, обговорення актуальних питань, наукові дискусії за результатами представленої есе.
Оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • семінарські заняття – 40 балів; • представлення аргументів по конституційній скарзі – 20 балів; • захист підсумкового есе – 40 балів. <p>Основні критерії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «відмінно» (90-100 балів, А) – вміння синтезувати певні ідеї та концепти на основі наукових гіпотез, припущень, вміння аналізувати основні доктрини з проблематики, визначати їх слабкі і сильні позиції. - «дуже добре» (82-89 балів, В) – на відміну від критеріїв А, здобувач/-ка може синтезувати певні ідеї та концепції, які виділяються новизною, але мають нечіткий, неструктурований характер, яким недостатньо аргументації та цілісності. - «добре» (74-81 бал, С) - ідеї та концепції не виділяються певною новизною, існують незначні прогалини у знаннях, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати доктринальний та емпіричний матеріал, існують окремі вади у його аналізуванні та систематизації; - «задовільно» (64-73 бали, D) – здобувач/-ка знає основний програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшої наукової роботи та використання його у майбутній професії, ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою, але допускає помилки при виконанні завдань, хоча при вказівці на помилки, може знайти шляхи їх усунення. - «достатньо» (60-63 бали, E) – здобувач/-ка володіє основним програмовим матеріалом в обсязі, необхідному

	<p>для подальшої наукової роботи та практичної діяльності, однак, виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.</p> <ul style="list-style-type: none"> - «незадовільно» (35-59 балів, FX) – здобувач/-ка виявив/-ла істотні прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив/-ла принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань. - «недостатньо» (35 балів, F) – здобувач/-ка має повторно пройти програму дисципліни
<p>Орієнтовні питання для підсумкового контролю (тематика есе)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зародження та розвиток традиції конституціоналізму в Україні. 2. Особливості англійської традиції конституціоналізму. 3. Особливості континентальної традиції конституціоналізму. 4. Особливості конституціоналізму Європейського Союзу: між федералізмом і конфедералізмом. 5. Електронне урядування та захист персональних даних: значення і вплив на легітимність публічної влади. 6. Основні гарантії прав людини: сутнісний зміст основного права та процесуальні гарантії 7. Доктрина суверенітету та народне представництво. 8. Основні інститути парламентського контролю: порівняльно-правове есе. 9. Право на спротив тиранії та запровадження конституційного контролю. 10. Дилема судового конституційного контролю та верховенства парламенту. 11. Принцип субсидіарності та рівні конституціоналізму. 12. Конституційна скарга як засіб захисту прав людини. 13. Основні сучасні моделі захисту прав людини. 14. Співвідношення національних та міжнародних засобів захисту прав людини. 15. Принцип юридичної визначеності та незалежність суду: проблема аргументації судових рішень у світлі судового прецедентного права. 16. Дилема перехідних демократій: парламентаризм проти юдикатури (конституційної юстиції). 17. Вимога обґрунтованості судових рішень та єдність судової практики. 18. Сутнісний зміст прав людини і основоположних свобод: інтерпретація у контексті принципу пропорційності та правомірності втручання держави у приватну автономію. 19. Судові гарантії прав людини та співвідношення національних засобів правового захисту з юрисдикцією Європейського суду з прав людини.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Barak A. (1989). <i>Judicial Discretion</i>, New Haven : Yale University Press. 2. Barendt A. (1998). <i>An Introduction to Constitutional Law</i>, Oxford Univ. Press, 1998. 3. Cappeletti M. (1989). <i>The Judicial Process in Comparative Perspective</i>, Oxford ; New York : Clarendon Press. 4. <i>Deutsches Staatsrecht. Ein Studienbuch von Reinhold Zippelius und Thomas Wuertenberger. 31. Auflage des von Theodor</i>

	<p>Maunz begründeten Werkes. München : Verlag C.H. Beck Muenchen, 2005.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Dicey A.V. (1982) Introduction to the Study of the Law of the Constitution, Indianapolis : Liberty Classics. 6. Richers A. (2007). <i>Postmoderne Theorie in der Rechtsvergleichung?</i> 67 Zeitschrift fuer auslaendisches oeffentliches Rechts und Voelkerrecht 509-540. 7. Rosenfeld/Sajo (Eds.) (2003), Comparative Constitutional Law, Oxford University Press. 8. Tushnet M. (1999), <i>The Possibilities of Comparative Constitutional Law</i>, 108 The Yale Law Journal 1225-1309 9. Алекси Р (2011). Дуальна природа права, 11 <i>Право України</i>, 45–58. 10. Гамільтон/Медісон/Джей (2002), Федераліст, Київ, Вид-во Сфера. 11. Гончаров (2009), До питання про функціональне тлумачення змісту юридичних норм, 50 <i>Актуальні проблеми держави і права</i> 270-276. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_50_43 12. Ковлер/Чиркин/Юдин (1996), Сравнительное конституционное право, Москва, Манускрипт. 13. Лемак (2010), Принцип верховенства права в Україні: основні загрози, 3 <i>Право України</i> 44-51 http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pruk/2010_3/6.pdf 14. Роч (2004) Воинствующая демократия и антитерроризм, 2-3 Сравнительное конституционное обозрение http://polit.ru/article/2004/09/03/roach/ 15. Савчин (2009) Конституціоналізм і природа конституції. 16. Савчин (2020) Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму. 2-е вид. 17. Савчин (2020) Конституційна юстиція в Україні: 2005 - 2020. Ужгород: РІК-У
--	--